

IJTIMOIIY PEDAGOGNING KASBIY SIFATLARI VA FAOLIYATINING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI

Xo‘janova Dilfuza Ne‘mat qizi

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand

Davlat universitetining Urgut filiali

Pedagogika va tillarni o‘qitish fakulteti

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi

+998937613732

xojanovadilfuza01@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu matnda ijtimoiy pedagog kasbining mohiyati, uning jamiyatdagi o‘rni va kasbiy tayyorgarlik tizimi yoritilgan. Ijtimoiy pedagogning o‘qituvchidan farqli jihatlari, bolalarning ijtimoiylashuvi va huquqiy himoyasidagi roli, shuningdek, unga qo‘yiladigan kasbiy va axloqiy talablar tahlil qilingan. Maqolada ijtimoiy-pedagogik faoliyatning tuzilmasi, yo‘nalishlari va ushbu soha mutaxassisining psixologik-pedagogik faoliyati batafsil bayon etilgan.

Kalit so‘z: Ijtimoiy pedagog, kasbiy tayyorgarlik, ijtimoiylashuv, insonparvarlik, kasbiy mentallik, ijtimoiy himoya, empatiya, ijtimoiy moslashuv.

Аннотация: В данной работе рассматривается сущность профессии социального педагога, его роль в обществе и система профессиональной подготовки. Анализируются различия между социальным педагогом и учителем, роль социального педагога в социализации и правовой защите детей, а также предъявляемые к нему профессионально-этические требования. В статье подробно описывается структура, направления социально-педагогической деятельности и психолого-педагогический портрет специалиста в данной области.

Ключевые слова: Социальный педагог, профессиональная подготовка, социализация, гуманизм, профессиональный менталитет, социальная защита, эмпатия, реабилитация, профессиональная этика, социальная адаптация.

Abstract: This text covers the essence of the profession of social pedagogue, its role in society and the system of professional training. The differences between a social pedagogue and a teacher, the role of a social pedagogue in the socialization and legal protection of children, as well as the professional and ethical requirements imposed on him are analyzed. The article describes in detail the structure, directions of social and pedagogical activity and the psychological and pedagogical portrait of a specialist in this field.

Keywords: Social pedagogue, professional training, socialization, humanism, professional mentality, social protection, empathy, rehabilitation, professional ethics, social adaptation.

Kirish. Bugungi kunda jamiyatning ma'naviy yangilanishi va yosh avlodni sog'lom muhitda kamol toptirish jarayonida ijtimoiy pedagog lavozimi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ijtimoiy pedagog shunchaki o'qituvchi emas, balki bolaning ruhiyatini tushunadigan, uning ijtimoiy muammolarini hal etishda ko'maklashadigan va jamiyatga integratsiyalashuvini ta'minlaydigan mutaxassisdir[1]. Mazkur soha vakillari o'rta va oliy kasbiy ta'lim muassasalarida tayyorlanib, ularning faoliyati nafaqat ta'lim tizimida, balki yoshlar ishlari, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya kabi keng qamrovli idoralarni ham o'z ichiga oladi. Ushbu matn orqali ijtimoiy pedagogning kasbiy sifatlari, vazifalari va insonparvarlik tamoyillari asosidagi faoliyat mazmuni bilan tanishish mumkin[9].

Asosiy qism: Ijtimoiy pedagog faoliyatining o'ziga xosligi va o'qituvchi kasbi bilan tafovuti. Ijtimoiy pedagog va o'qituvchi kasbiy faoliyatida ko'plab umumiyliklar mavjud bo'lib, har ikkala sohaning obyekti bola, uning rivojlanishi va ijtimoiy shakllanishidir[4]. Biroq, ushbu mutaxassisliklarning kasbiy faoliyati ularning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlashga imkon beruvchi bir qator tafovutlarga ham ega. O'qituvchi o'zining asosiy ta'lim berish vazifasini bajarar ekan, yosh avlodga bilim va jamiyat tomonidan orttirilgan ijtimoiy madaniyat tajribasini o'rgatadi. Ijtimoiy pedagogning diqqat markazida esa bolani jamiyatga moslashib ketishiga yordam berish ustuvor vazifa sifatida turadi[6]. Mazkur faoliyatning obyekti sifatida jamiyatga moslashish jarayonida yordamga muhtoj bolalar va yoshlar, xususan, intellektual, ruhiy, ijtimoiy nuqsoni bor hamda jismoniy yoki aqliy shakllanishi buzilgan bolalar tushuniladi. Faoliyatning bosh maqsadi bolaning ruhiy sog'ligi va xavfsizligi uchun sharoit yaratish hamda oila, maktab yoki atrof-muhitdagi salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarni yengib o'tishda turli mutaxassislar sa'y-harakatlarini muvofiqlashtirishdan iboratdir[2].

Ijtimoiy pedagogning kasbiy sifatlari va malaka talablari

Ijtimoiy pedagog asosan xalq ommasi bilan ishlaydigan shaxs bo'lib, o'z faoliyati jarayonida turli xarakterdagi insonlar bilan muloqotga kirishadi. Bunday vaziyatda ziddiyatlarga bormaslik va har bir insonning qalbiga yo'l topish uchun mutaxassisdan empatiya, ya'ni dunyoni boshqalarning ko'zi bilan ko'rish, xayrixohlik, samimiylilik kabi fazilatlar talab etiladi[11]. Shuningdek, ijtimoiy pedagogdan sotsiumda ro'y berayotgan jarayonlarni nazariy tahlil etish imkonini beruvchi analitik, muammolarni hal etish yo'llarini oldindan ko'ra bilish uchun prognostik hamda o'z faoliyatini rejalashtirish uchun loyihalash malakalari talab etiladi[8]. Mutaxassis o'zining muloqot madaniyatini egallashi, boshqalar fikrini eshita bilishi va muloqotga kirisha

olishi uning kasbiy statusini belgilovchi muhim omildir[5]. Shu bilan birga, pedagog o‘zining “Men — obraziga” ega bo‘lishi, o‘ziga nisbatan ijobiy munosabatda bo‘lishi va asab tizimi mustahkam bo‘lishi emotsional qiyinchiliklarni yengib o‘tishda yordam beradi.

Faoliyat yo‘nalishlari va ijtimoiy-pedagogik vazifalar

Ijtimoiy pedagogning vazifalari keng qamrovli bo‘lib, u bolalarga ijtimoiy yordam va xizmat turlari haqida axborot berish, ularning o‘z haq-huquqlarini anglashiga ko‘maklashuvchi huquqiy yordam ko‘rsatishni o‘z ichiga oladi[7]. Shuningdek, ma’naviy-axloqiy va ruhiy holatlarni tiklashga qaratilgan iabilitatsion xizmat hamda kam ta’minlangan yoki yetim bolalarga moddiy yordam tashkil etish kabi iqtisodiy vazifalar ham uning zimmasidadir. Mutaxassis faoliyatining muhim yo‘nalishi BMT Konventsiyasida e’lon qilingan bolaning yashashga, ta’lim olishga va kamsitishning har qanday turidan himoyalaniishga bo‘lgan huquqlarini ta’minlashdir. Ijtimoiy pedagog jamiyatda sog‘lom ma’naviy-axloqiy muhit hosil qilish, ilg‘or ijtimoiy qadriyatlarni mustahkamlash va shaxs qadr-qimmatini ta’minlash orqali shaxs xulqidagi salbiy elementlarga qarshi kurashda muhim omilga aylanadi[10]. Bunday ko‘p qirrali faoliyatni amalga oshirish uchun mutaxassis ijtimoiy pedagogika tarixi, yosh davrlar psixologiyasi va sotsiologiya sohalarida o‘z bilimlarini doimiy boyitib borishi shartdir.

Xulosa: Ijtimoiy-pedagogik faoliyat mazmuni va uning jamiyatdagi o‘rnini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, ushbu kasb egasi zamonaviy ta’lim tizimining eng muhim va zarur bo‘g‘inlaridan biri hisoblanadi. Ijtimoiy pedagog nafaqat ta’lim beruvchi, balki shaxsning murakkab ijtimoiy muhitda o‘z o‘rnini topishi, huquqlari himoya qilinishi va ruhiy barqarorligini ta’minlovchi asosiy himoyachidir. Tadqiq etilgan ma’lumotlar asosida aytish mumkinki, mutaxassisning muvaffaqiyati uning nafaqat chuqur nazariy bilimlari, balki yuksak insonparvarlik fazilatlarini, empatiya qobiliyati va muloqot madaniyatiga tayanadi[11]. Zero, bolaning ruhiyati va uning taqdiri bilan ishlaydigan shaxs o‘zining kasbiy mahoratini doimiy ravishda oshirib borishi, zamonaviy psixologik metodlarni egallashi va jamiyatdagi o‘zgarishlarga tez moslashishi talab etiladi. Ayniqsa, bugungi kunda jamiyatning ma’naviy yangilanishi va milliy istiqlol g‘oyasining yoshlar ongiga singdirilishi jarayonida ijtimoiy pedagogning roli beqiyosdir. U ijtimoiy fikrni shakllantirish orqali jamoada sog‘lom ma’naviy-axloqiy muhitni vujudga keltiradi hamda milliy qadriyatlarimizni e’zozlaydigan, qonunlarni hurmat qiladigan barkamol avlodni voyaga yetkazishga xizmat qiladi[1]. Xulosa o‘rnida ta’kidlash lozimki, ijtimoiy pedagogik yordam tizimini yanada takomillashtirish va mutaxassislarning kasbiy faoliyatini boyitish kelajakda ijtimoiy muammolarning oldini olishda va yosh avlodning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvida asosiy omil bo‘lib qolaveradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hoshimov, S. Ochil. – O‘zbek pedagogikasi antologiyasi. T.: O‘qituvchi, 1995 yil.
2. Hoshimov va boshqalar. Pedagogika tarixi. – T: O‘qituvchi, 1996 yil.
3. Munavvarov A.Q. Pedagogika. – T.: O‘qituvchi, 1996 yil.
4. Muratova, P.I.Sidorov. Maktabda ichkilikbozlikka qarshi tarbiya. 1997 yil.
5. Yo‘ldoshev J.G‘. Ta’lim yangilanish yo‘lida. – T.: O‘qituvchi, 2000 yil.
6. Vasilkova, T.A.Vasilkova. Ijtimoiy pedagogika. - M.: 2003 yil.
7. Quronov M. Qurbaniyazova Z. Ijtimoiy pedagogika. T.: 2003 yil.
8. N.Egamberdiyeva. Ijtimoiy pedagogika. T.: 2009 yil.
9. M.Xushnazarova. Ijtimoiy pedagogika. Toshkent, 2025 yil.
10. Xodjayev B.B. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. T.: 2017 yil.
11. Yo‘ldoshev J.G‘. Ta’lim yangilanish yo‘lida. – T.: O‘qituvchi, 2000 yil.
12. Ziyomuxammedov B. Pedagogik mahorat asoslari. 2009.